

ALEXANDRIA TROAS'TAN BİR DOKUMA AĞIRLIĞI

Erdoğan BURULDAĞ*

Makale Bilgisi

Başvuru: 29 Nisan 2022

Kabul: 13 Haziran 2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi**DOI:** 10.46931/aran.2022.16.1.5**Article Info**

Received: April 29, 2022

Accepted: June 13, 2022

Öz

Troas'ın liman kentlerinden biri olan Alexandria Troas, bölgede Hellenistik Dönem'de kurulduğu öngörülen tek yerleşim olma özelliğini taşımaktadır. Kent, MÖ 1. yüzyıl sonlarında bir Roma kolonisine dönüştürülmüş ve Roma İmparatorluk çağı boyunca en parlak dönemini yaşamıştır. Bizans Dönemi boyunca varlığını sürdüren kentte halen devam eden kazı çalışmaları ile Alexandria Troas'ın forum ve agora bölümleri gün ışığına çıkarılırken, araştırmalar sırasında bu üç dönemden yani Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemlerinden izlere rastlanmaktadır. Bahsi geçen bu geniş zaman aralığına tarihlendirilebilen arkeolojik bulguların yanında, ait olduğu dönem hususuna kuşku ile yaklaşılacak eserler de bulunmakta ve bunların başında, dokuma ağırlıkları gelmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmanın konusunu, kentin forum ve agorası arasındaki bir noktada bulunan KP Doğu 3 açmasında saptanmış olan bir dokuma ağırlığı oluşturmaktadır. Form ve ağırlığı bakımından değerlendirildiğinde, eserin tarihlendirilmesi oldukça güç olsa da tepe noktasında bulunan harflerin oluşturulmuş biçimleri, alandaki diğer buluntu grubu ile paralellik göstererek, söz konusu dokuma ağırlığının Roma Devrine ait olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dokuma Ağırlığı, Grekçe Damga, Roma Devri, Alexandria Troas

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi ABD, erdincburuldag@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3075-5503

*A Loom Weight from Alexandria Troas***Abstract**

Alexandria Troas, one of the port cities of Troas, is the only city in the region which was founded in the Hellenistic Period. The ancient city was turned into a Roman colony at the end of first century BC and it lived its most brilliant period during the Roman imperial age. After Roman period, Alexandria Troas survived into the Byzantine period. Excavations, which have been running in the ancient city, have brought to light new data about its forum and agora and research has provided some proofs for its Hellenistic, Roman and Byzantine periods. There is some difficulty in dating the loom weights, one of the the archaeological findings belonging to these periods. For this reason, the topic of this paper is a loom weight with Greek inscription found in trench KP East 3, located in the area between forum and agora of Alexandria Troas. Even if it is quite difficult to date the loom weight with its shape and weight, the the form of letters and other finds found in the same trench indicates that it belongs to the Roman Period.

Keywords: *Loom Weight, Greek Stamp, Roman Period, Alexandria Troas*

Giriş

Anadolu'nun kuzeybatı köşesi, Antik dönemde Troas olarak adlandırılmaktadır. Bu bölgenin Ege Denizi'ne uzanan batı kıyı şeridinin orta noktasında yer alan Alexandria Troas, kuzeybatısındaki Tenedos (=Bozcaada) sayesinde doğal korunaklı bir liman kenti olarak asırlar boyu varlığını sürdürmüştür. Günümüzde ise antik kent Çanakkale'nin Ezine İlçesi, Geyikli Beldesine bağlı olan Dalyan Köyü sınırları içerisinde bulunur. Hellenistik Dönem'in başında, çevre kentlerden gelen halkların bir araya getirilmesi ile kurulan kentin ilk ismi Antigoneia'dır. Kısa süre içerisinde Alexandria Troas ismini alan kent, MÖ 1. yüzyıl ikinci yarısında bir Roma kolonisine dönüştürülür. MS 3. yüzyıl sonlarına değin sürecek olan Roma koloni statüsü ile hem ekonomik refaha hem de siyasi ayrıcalığa sahip olan Alexandria Troas, bölgedeki önemli kentlerin başında gelir. Bizans Dönemi içerisinde iskâna sahip olsa da kentin bu süreci takiben terk edildiği ve akabinde yoğun bir tahribata maruz kaldığı bilinmektedir.

Alexandria Troas'taki arkeolojik çalışmalar 1990'lı yılların sonunda başlar. Yüzey araştırmalarının ardından Prof. Dr. Elmar Schwertheim tarafından başlanan kazı çalışmaları, 2011 yılından beri Prof. Dr. Erhan Öztepe tarafından sürdürülmektedir. Antik kentin forum alanında yoğunlaşan kazı çalışmalarında, Alexandria Troas'ın Roma Dönemi'ndeki

kent planlamacılığı başta olmak üzere mevcut kamu yapıları gün ışığına çıkarılmaktadır.

Alexandria Troas kazı çalışmaları, kent agorasının, doğu kenarına konumlandırılan bir stoa yapısı ile sınırlandırmış olduğunu ve Roma Dönemi'nde bu yapının hemen batı ön bölümüne bir kriptoportikusun inşa edildiğini ortaya koymuştur. Birbirine bitişik olan her iki yapının, forum alanındaki podyumlu tapınak ile aynı aksta bulunan olası girişini tespit edebilmek üzere 2019 yılında, KP Doğu 3 olarak isimlendirilen, 7.00x10.00 metre ölçülerindeki bir alanda kazı çalışmaları yürütülmüştür. Forum düzlüğü ile agora arasındaki bu eğimli alan, arazi şartları gereğince, basamaklı bir şekilde kazılmış ve en üst kod olan deniz seviyesinden +62.41 metre yüksekten, yaklaşık 4.4 metre derine inilerek çalışmalar sonlandırılmıştır.¹ Bu kazı çalışmaları sırasında belirlenen farklı nitelikteki arkeolojik bulgulardan biri, piramidal formu bir dokuma tezgâhı ağırlığıdır.

Mevcut çalışmanın amacı, 2019 yılı Alexandria Troas kazı çalışmaları sırasında KP Doğu 3 açmasında saptanmış olan ve üzerinde damga biçiminde Grekçe bir yazı bulunan dokuma ağırlığını tanıtarak, birkaç formun süreç içerisinde tekrarı şeklinde üretilmiş ve bu yüzden tarihlendirmesi güç olan bir buluntu grubuna yani dokuma ağırlığı örneklerine yeni bir eseri dahil edebilmektir.²

Antik Dönem Dokuma Tezgâhları ve Dokuma Ağırlıkları

Günümüz tekstil üretimi ve teknolojisinin aksine, antik dönemde dokuma ile kumaş temini, kadınlar tarafından üstlenilen başlıca ev işlerinden biri idi. Kendi evlerinde gerçekleşen bu üretim sürecinin iki önemli unsurundan biri dokuma tezgâhı, diğeri ise tezgâh ağırlıklarıdır. Crowfoot, antik dünyanın dokuma tezgâhlarını üç ana tipte sınıflandırır. Bunlar, zemine konulan yatay tezgâhlar ve ilkinde, modern halı-kilim dokuma tezgâhlarını anımsatan, üst ve alt bölümlerinde kirişleri bulunan, diğesinde ise çözgü ağırlıkları kullanılan iki farklı biçimdeki dikey tezgâhlardır.³ Çözgü yani dokunacak kumaş uzunluğundaki iplerin bağlandığı dikey tezgâhlar, antik Yunan kültürünün yayılım gösterdiği coğrafyalarda en sık kullanılan ana dokuma unsuru olmalıdır.

¹ Erhan Öztepe, "2019 Yılı Alexandria Troas Kazıları", *Anadolu/Anatolia Dergisi* 45 (2019), 250-251.

² Bu makalede tanıtılan eserin yayınlanmasına izin veren değerli hocam, Alexandria Troas kazı başkanı Prof. Dr. Erhan Öztepe'ye ve eserin çizimini yaparak katkı sağlayan Arş. Gör. Murat Ay'a teşekkürü borç bilirim.

³ Grace M. Crowfoot, "Of the Warp-Weighted Loom", *The Annual of the British School at Athens* 37 (1936-1937), 36-37, fig. 1.

Tezgâhın üst bölümüne bağlanan iplerin gergin bir şekilde aşağıya sarkmasını sağlayan ağırlıklar, kültürel, coğrafik ve kronolojik etmenlere dayalı ve işlevine en uygun olarak farklı form, boyut ve ağırlıklarda oluşturulurdu. Temelde ise bunları diskoid, piramidal, konik başta olmak üzere küresel ve silindirik formlar olarak sınıflandırmak mümkündür.⁴ Sıklıkla üç ana formda yani diskoid, piramidal ve konik şekilli olarak karşımıza çıkan dokuma ağırlıklarının üretimi ve kullanımı, tarih öncesi çağlara uzanmaktadır. Antik Yunan ve Roma kültürlerinin hakim olduğu kentlerdeki arkeolojik kazılarda saptanan söz konusu formlardaki örnekler, Antik dönem boyunca dokuma tezgahlarında ağırlık olarak bu objelerin kullanıldıklarını göstermektedir. Dokuma ağırlıkları, değişkenlik gösteren formlarına rağmen, çoğunlukla pişmiş topraktan üretilmiştir ve üzerinde, ipliğin bağlanabilmesi için mutlaka en az bir delik mevcuttur. Her ne kadar büyük bir çoğunluğu üzerinde delik ya da delikler dışında başka bir unsura rastlanmasa da bazı dokuma elemanları üzerinde, malın ağırlığı ya da boyutunun belirtilmesi, kişiye özgü olma yani bir aidiyet ifadesi veya sadece dekoratif amaçlı olarak kazıma, damgalama veya boyama teknikleri kullanılarak yapılmış olan birtakım belirteç, sembol, yazı ve figüratif betimlere yer verilmiştir. Dolayısıyla, işlevi bakımından oldukça yalın bir dokuma aracı olan ağırlıklar için üzerlerindeki bu ifade ve süslemeler, süreç içerisinde farklı dönemlerde, ana tiplerde üretilmiş olan tezgâh ağırlıklarının tarihlendirilmesi hususunda önemli kriterler arasındadır.

⁴ Marta Hoffman, *The Warp-Weighted Loom: Studies in History and Technology of an Ancient Implement*, (Oslo: Robin and Russ Handweavers, 1974), 17-22; Elizabeth J. Wayland-Barber, *Prehistoric Textiles. The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*, (Princeton: University Press, 1991), 79-82; İsmail Fazlıoğlu, *Eskiçağ'da Dokuma*. (İstanbul: Ege Yayınları, 1997), 24-28; Karen H. Stærmosse-Nielsen, *Kirkes Væv: Opstadvævens Historie og Nutidige Brug, Forsøg med fortiden 6*, (Lejre: Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, 1999); Karen H. Stærmosse-Nielsen, "A Preliminary Classification of Shapes of Loomweight Used on the Warp-weighted Loom", *Archaeological Textiles Newsletter 35* (2002), 11-13, fig. 7; Karen H. Stærmosse-Nielsen, "A Preliminary Classification of Shapes of Loomweights", Eds. F. Pritchard, J. P. Wild (eds.), *Northern Archaeological Textiles. NESAT VII: Textile Symposium in Edinburgh, 5th-7th May 1999*, (Oxford: Oxbow Books, 2005), 192-135, fig. 23.2; Linda Mårtensson, Marie-Louise Noch, ve Eva Andersson-Strand, "Shape of Things: Understanding a Loom Weight" *Oxford Journal of Archaeology 28/4* (2009), 374-375, fig. 2; Mark Lawall, "Transport Amphoras and Loomweights: Integrating Elements of Ancient Greek Economies?", M. Harlow, M.-L. Nosch (eds.), *Greek and Roman Textiles and Dress: an Interdisciplinary Anthology*, Ancient Textiles Series 19, (Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2014), 161-167; Jutta Kneisel ve Stefanie Schaefer-Di Maida, "Loom Weights in Bronze Age Central Europe", S. Sabatini, S. Bergerbrand (eds.), *The Textile Revolution in Bronze Age Europe*, (Cambridge: University Press, 2020), 84, fig. 4.1; Firat Girengir, "Nif Dağı Balıcaoluk Yerleşiminde Bulunan Dokuma Tezgâhı Ağırlıkları", *Masrop 14*, Cilt 1-2, (2020), 35.

Genel hatlarıyla işlevi ve karakteristik özelliklerine değindiğimiz dokuma ağırlıklarının, antik dönemin hemen her konutunda, Hera, Athena gibi tanrıçalara adanan bazı kutsal alanlarda⁵ ve gömü hediyesi olarak mezarlarda birden fazla sayıda bulunmuş olabileceğini ve bu yüzden kazı çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan eserlerin başında geldiğini de belirtmek gerekir. Aynı zamanda antik dönemin dokuma teknolojisinin diğer bileşenlerinin organik materyallerden oluşturulmuş olması nedeniyle, bu üretim sürecinin en somut kanıtları olarak günümüze, tezgâh ağırlıkları ile yün-iplik eğirmek için kullanılan ağırsaklar ve makaralar ulaşabilmektedir.

Alexandria Troas'tan Bir Dokuma Ağırlığı

Alexandria Troas kazılarında özellikle “HS” ve “AS” sektörlerinde bulunmuş olan çok sayıda dokuma ağırlığının aksine, KP Doğu 3 açmasında saptanmış, mevcut çalışmaya konu olan ağırlık, yukarıya doğru daralan piramidal formunun tepe noktasında taşıdığı Grekçe bir yazı ile diğerlerinden ayrılır. Eserin ölçüleri şu şekildedir; yükseklik, 11,1 cm; tavan genişliği, 4 cm; taban genişliği, 6,4 cm; tavan kalınlığı, 3,8 cm; taban kalınlığı, 5,1 cm; delik çapı 0.5 cm. 400 gram ağırlığındaki bu dokuma elemanının, taşçık, mika ve kalker katkılı hamuru, açık kırmızı (Munsell 2.5 yr 6/8 light red) renklidir. Tavan ve taban kısımları düz, köşeleri ise yuvarlatılmış olan eser, tüm olarak günümüze kadar korunagelmiş olsa da her iki geniş yüz ile yan yüzlerde, köşe ve kenar kısımlarında aşınma ve kırılmalar mevcuttur. Tek bir asma deliğine sahip olan dokuma ağırlığında,

⁵ Kutsal alanlarda yapılan kazı çalışmalarında tekstil ve dokuma araçlarına rastlanmakta ve bunlar, dokuma ağırlıkları, ağırsaklar, *epintra* parçalarından oluşmaktadır. Tullia Linders, *Studies in the Treasure Records of Artemis Brauronia Found in Athens*, (Stockholm: Svebnska Institutet i Athen, 1972), 19; Fazlıoğlu, *Eskiçağ'da Dokuma*, 9; Susan Wallrodt, “Ritual Activity in Late Classical Iliion: The Evidence from a Fourth Century B.C. Deposits of Loomweights and Spindlewhorls”, *Studia Troica* 12 (2002), 179-196. Wallrodt, Iliion'daki Athena kutsal alanı yakınlarında bulunan dokuma ağırlıkları ve ağırsaklardan bazılarının adak objeleri olarak tanrıçaya sunulmuş olabileceği önerisinde bulunur; Margarita Gleba, *Textile Production in Pre-Roman Italy: Archaeological Evidence*. Ancient Textile Series 4, (Philadelphia: Oxbow Books, 2008), 178-183; Cecilie Brøns, *Gods and Garments: Textiles in Greek Sanctuaries in the 7th-1st Centuries BC*, Ancient Textile Series 28, (Philadelphia: Oxbow Books, 2017), 266. Brøns, dokuma ağırlıklarının bulunduğu kutsal alanları, Samos Heraion'u, Stymphalos'taki Athena kutsal alanı, Perachora Heraion'u ve Argos Heraion'u olarak sıralar; Brøns, *Gods and Garments: Textiles in Greek Sanctuaries in the 7th-1st Centuries BC*, 266, dn. 483. Roma dönemi öncesinde İtalya'nın güneyindeki bölgelerde bulunan, Valle d'Ansanto'daki Samnit kutsal alanı, Francavilla Marittima'daki Athena kutsal alanı ve Foce del Sele'deki Heraion gibi kutsal alanlarda dokuma ağırlıkları, adak objeleri olarak sunulmuştur; Alexandria Sofroniew, “Women's Work: The Dedication of Loom Weights in the Sanctuaries of Southern Italy”, *Pallas. Revue d'Etudes Antiques* 86 (2011), 191-209.

bu deliğin hafif eğimli olarak açıldığı anlaşılmaktadır (Resim 1). Tavan bölümünde ise mühür niteliğinde, beş harften oluşan Grekçe bir yazı bulunur.

Piramidal formlu dokuma ağırlıklarının süreç içerisindeki gelişimini irdeleyen Fazlıoğlu, MÖ 5. yüzyıl ortaları ile bu türdeki dokuma ağırlıklarının boyutlarının büyüdüğünü ve tepe kısımlarının genişlediği belirtirken, bunu özellikle MÖ 4. yüzyıl sonrası itibarıyla dokuma tezgahlarında değişik kumaşların dokunması için farklı büyüklük ve formdaki ağırlıkların kullanılmasıyla ilişkilendirmiştir.⁶ Erken örneklerde boyut bakımından birbirinden ayırt edilmesi için birtakım şekiller ve kazıma harfler taşıyan dokuma ağırlıkları üzerinde, MÖ 4. yüzyıldan itibaren baskı ile oluşturulan harfler ve mühür izleri görülmeye başlar.⁷ Alexandria Troas'ta bulunan piramidal formlu dokuma ağırlığının, biçim, ağırlık ve boyut gibi özellikleri yanı sıra üzerinde taşıdığı yazı ile bu tanımlamaya uygunluk gösterdiği ve yine esere ilişkin tüm unsurların, Hellenistik Dönem'de kurulan bir kentte saptanmış olması bakımından örtüştüğü fark edilir. Böylelikle söz konusu dokuma ağırlığının MÖ 4. yüzyıl öncesine ait olma ihtimalinin de bulunmadığı söylenebilir. Eserin tepe kısmında bulunan "Αρρως" ifadesi ise onun bahsi geçen asır sonrası ile ilişkili olduğuna işaret eder. Olasılıkla, beş harfin oluşturduğu bir isimden ibaret olan bu kelimenin anlamı yanında, onu oluşturan harflerin yazılış biçimleri, eserin tarihlendirilmesi ile ilgili bazı çıkarımların yapılabilmesine olanak verir.

Yazıtlar başta olmak üzere epigrafik veri sunan buluntuların gerek tipolojik açıdan gerekse üzerlerinde taşıdıkları ifade ya da metinlerin tarihlendirmeye ilişkin herhangi bir kanıt sunmadığı durumlarda, yazı stilleri ve harf tiplerine bakarak eserin ait olduğu dönem için birtakım çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Çalışma konusunu oluşturan dokuma ağırlığının gerek biçimsel özellikleri gerekse üzerindeki tek kelimelik ifade göz önünde bulundurulduğunda, tarihlendirmesi güç bir eser olduğu açıktır. Ancak bu noktada, üzerindeki söz konusu yazıyı oluşturan harflerin biçimleri ve özellikle de eserin birlikte saptandığı buluntu grubu, onun ait olduğu tarih aralığı için birtakım verileri sunmaları açısından değerlendirilmelidirler.

Attik alfabenin MÖ 5. yüzyılda ortadan kayboluşu ve aynı asrın sonu itibarıyla Atina'da resmi kayıtlar için Ionik alfabenin kullanılması zorunlu hale gelir. Bunu takiben, kısa bir süre içerisinde diğer kent devletlerinde de bu uygulama yaygınlaşır ve böylece antik Yunan dünyasında Hellenistik ve Roma Dönemleri boyunca Ionik yazı kullanılır.

⁶ Fazlıoğlu, *Eskiçağ'da Dokuma*, 27-28.

⁷ Fazlıoğlu, *Eskiçağ'da Dokuma*, 26.

Yazı ve alfabedeki bu ortak uygulama yanında harf tiplerinin asırlar boyunca birtakım değişimlere uğradığı anlaşılmaktadır.⁸ Söz konusu harfler arasında, biçimsel açıdan ait olduğu döneme işaret edebilecek belirgin değişimlere uğrayan bazı karakterler mevcuttur. Antik metinleri oluşturan harfler ve bunlar arasında süreç içerisinde değişim gösteren harf tipleri, yazıtların tarihlendirmesine ilişkin somut kanıtlar olarak değerlendirilmeler de belirli tarih aralığı ve dönemlere işaret etmeleri bakımından göz ardı edilmemelidirler. Bu bağlamda Alexandria Troas kazılarında bulunmuş olan doküma ağırlığı üzerindeki yazıyı oluşturan harflerin yazılış biçimlerini irdelemek gerekir.

Bu harflerden ilki olan *alpha*, orta çizgisi kırık olarak yazılmıştır. Bölgeler ve kentler arası farklı uygulamalar bulunmakla birlikte söz konusu harfin oluşturuluş biçiminin, MÖ 3.-1. yüzyıllar arasında diğer formlarla yani orta çizgisi düz ve sağ ya da sola eğri şekilde yazılan *alpha* ile beraber kullanılmaya başlandığı bilinmektedir.⁹ Alexandria Troas'a atfedilen epigrafik veriler arasında, *alpha* harfinin orta çizgisinin kırık olarak belirtildiği yazıtlara bakıldığında, bunların MÖ 2. yüzyıl ile Roma İmparatorluk Dönemi gibi geniş bir zaman aralığı içerisine tarihlendiği gözlemlenmektedir.¹⁰ Troas'ın diğer yerleşimlerinde saptanan bazı yazıtlarda da yine aynı harfin benzer bir şekilde yazıldığı görülmektedir. Orta çizgisi kırık olarak belirtilen *alpha*, Parion'dan tarihlendirilemeyen bir isim listesinde;¹¹ Assos yazıtları arasında MÖ 2. yüzyıl-MS 3. yüzyıl aralığına¹² ve Bizans Dönemi'ne¹³ tarihlenen bazı örneklerde;¹⁴ Ilion'dan

⁸ Hasan Malay, *Epigrafi (Yazıbilim)*, (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1987), 27-34; Margherita Guarducci, *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*, (Roma: Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 2005), 81-84; Bradley H. McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*, (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 2005), 40-42.

⁹ Malay, *Epigrafi (Yazıbilim)*, 32, 34, şek. 5; Guarducci, *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*, 82; McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*, 41.

¹⁰ Marijana Riel, *The Inscriptions of Alexandria Troas*, *Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien* 53, (Bonn: Rudolf Halbert GMBH, 1997), no. 5-6, 9, 13, 41, 43, 73, 82.

¹¹ Peter Frisch, *Die Inschriften von Parion*, *Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 25, (Bonn: Rudolf Halbert GMBH, 1983), no. 3.

¹² Reinhold Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*, *Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien* 4, (Bonn: Rudolf Halbert GMBH, 1976), no. 7, 9, 13-16, 20-21, 29, 70-72.

¹³ Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*, no. 32-33.

¹⁴ Assos kazı çalışmalarında saptanan amphora kulpları arasında Rhodos'tan gelen MÖ 3. yüzyıl amphora kulplarının ikisi üzerinde yer alan mühürlerde bu uygulamaya rastlanmıştır. Oya Tuncer, *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, Yayınlanmamış Yüksek

MÖ 2. yüzyıl-MS 3. yüzyıl aralığına ait birtakım yazıtlarda;¹⁵ Lampsakos'tan MS 1./2. yüzyıla tarihlenen bazı yazıtlarda¹⁶ kullanılmıştır.

Dokuma ağırlığı üzerindeki yazının ikinci harfi olan *pi* ise her iki dikey çubuğu birbirine eşit bir şekilde oluşturulmuştur. Ionik alfabenin değişim geçiren harflerinden biri olan *pi* harfi, MÖ 1. yüzyıla değin sağ dikey çubuğu kısa olarak belirtilirken, MS 1. yüzyıla değin gelişim göstererek iki sağ dikey çubuğu uzatılarak iki dikey çubuğun eşitlediği tipe dönüşür.¹⁷ Troas'ın diğer kentlerinden Assos¹⁸ ve Ilion'da¹⁹ örneklerine rastlandığı gibi Alexandria Troas'ın MÖ 1. yüzyıl öncesine tarihli yazıtlarında da *pi* harfinin sağ dikey çubuğunun kısa olarak yazıldığı görülmektedir.²⁰ Bu asrı takiben kente atfedilen yazıtlarda dikey çubukları eşit olan *pi* harfi yer almaktadır.²¹ Yine bu uygulamanın bölgedeki diğer yerleşimlerde saptanan yazıtlarda da gözlemlendiğini belirtmek gerekir.²²

Eser üzerindeki yazının son harfi olan *sigma*, hilal biçimli olarak yazılmıştır. Harfin bu şekilde ifade edilmeye başlandığı epigrafik bulgular, MÖ 5. yüzyıla kadar gitmekte²³ ve yine MÖ 4. yüzyıldan itibaren antik

---

Lisans Tezi, (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2019), no. 15-16. Aynı çalışmada, MÖ 2. yüzyıl sonu-1 yüzyıl başına tarihli Knidos amphoralarından bazıları üzerinde alpha harfinin orta çizgisinin kırık olduğu yine Tuncer tarafından belirtilmektedir. Tuncer, *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, no. 21, 30, 34, 37.

¹⁵ Peter Frisch, *Die Inschriften von Ilion*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 3, (Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1975), no. 53, 63, 83, 85, 104, 110, 164, 184.

¹⁶ Peter Frisch, *Die Inschriften von Lampsakos*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 6, (Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1978), no 10-12, 23.

¹⁷ Edward M. Thompson, *An Introduction to Greek and Latin Palaeography*, (Oxford: Clarendon Press, 1912), 107-108, 144-148, tab. 1-4; Guarducci, *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*, 83; McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*, 41.

¹⁸ Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*, no. 3. Pi harfinin sağ dikey çubuğu kısa olarak yazılan bu yazıtın MÖ 4. yüzyıla ait olduğu öngörülür.

¹⁹ Frisch, *Die Inschriften von Ilion*, no. 24, 66, 184. Ilion yazıtları arasında sağ dikey çubuğu kısa olarak belirtilirken pi harfine rastlanan örneklerden 24 ve 66 numaralı yazıtlar MÖ 300 civarına; 184 numaralı yazıt ise geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilir.

²⁰ Riel, *The Inscriptions of Alexandria Troas*, no. 1-3. Söz konusu yazıtlardan 1 numaralı olan, MÖ 4. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başına; 2 numaralı yazıt, Hellenistik Dönem'e; 3 numaralı yazıt ise MÖ 4./erken 3. yüzyıla tarihlendirilir.

²¹ Riel, *The Inscriptions of Alexandria Troas*.

²² Ilion. Frisch, *Die Inschriften von Ilion*; Assos. Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*; Lampsakos. Frisch, *Die Inschriften von Lampsakos*; Parion. Frisch, *Die Inschriften von Parion*.

²³ John H. Wright, "The Origin of Sigma Lunatum", *Transactions of the American Philological Association* 27 (1896), 79-89; Pierre Gorissen, "Litterae Lunatae", *Ancient Society* 9 (1978), 149-163; Guarducci, *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*,

edebi metinler ile²⁴ MÖ 3. yüzyıla tarihli Thasos *amphoralar*ının bazıları üzerindeki mühürlerde de yine aynı uygulamaya yani hilal biçimli *sigma* harfine rastlanmaktadır.²⁵ Kamu yazıtlarında ise hilal biçimli *sigmanın* Roma Dönemi öncesinde kullanıldığına ilişkin herhangi bir kanıt bulunmamakla birlikte bunun yani *sigma* harfinin hilal biçimine dönüşümünün ve yeni formun yazıtlara yansımalarının MS 1. ve 2. yüzyıllarda gerçekleştiği bilinmektedir.²⁶ Alexandria Troas yazıtları arasında *sigmanın* hilal biçimli olarak yazıldığı örnekler, MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilir.²⁷ Lampsakos yazıtları arasında tarihlendirilmesine kuşku ile yaklaşılarak MS 1./2. yüzyıla ve MS 3. yüzyıla ait olabilecekleri öngörüsünde bulunan iki örnekte hilal biçimli *sigmaya* rastlanırken, Assos'ta da MS 2. yüzyıl-MS 4. yüzyıl aralığına,²⁸ Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemleri'ne²⁹ tarihlendirilen yazıtları arasında yine aynı harfin benzer şekilde kullanıldığı³⁰ görülmektedir.

Dokuma ağırlığının bulunduğu KP Doğu 3 açması, yükseklik bakımından kentin farklı kodlarındaki iki önemli sektörü arasında yer aldığı için oldukça eğimli bir yapıya sahiptir. Kazı çalışmaları ile açmada saptanan buluntu grubu oldukça çeşitli olup, bunların başında, Hellenistik Dönem'den Geç Antik Çağ'a değin tarihlenen seramikler gelmektedir. Her ne kadar söz konusu arazi ve doğa koşulları sebebiyle yüzeydeki arkeolojik bulguların yer değiştirdiği gözlemlense de eserin bulunmuş olduğu açmadaki konum ve deniz seviyesinden +59.10 metre yükseklikteki kod, böylesi bir değişikliğe uğramadığına işaret etmektedir. Eserin bulunduğu bu seviyenin üstünde yani

83; McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*, 41.

²⁴ Thompson, *An Introduction to Greek and Latin Palaeography*, 107-108, 144-148, tab. 1-4.

²⁵ Chavdar Tzochev, *The Athenian Agora 37: Results of Excavations, Amphora Stamps from Thasos*, The American School of Classical Studies at Athens, (Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 2016), 26-34.

²⁶ Guarducci, *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*, 83; McLean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*, 41.

²⁷ Riel, *The Inscriptions of Alexandria Troas*, no. 48, 50-51, 93, 109-111, 119, 125.

²⁸ Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*, no. 29-30, 35.

²⁹ Merkelbach, *Die Inschriften von Assos*, no. 72-73; 32-33.

³⁰ Assos'taki amphora kulpları içerisinde MÖ 3. yüzyıl Thasos amphoralarından bazıları üzerindeki mühürlerinde bu uygulamaya rastlanır. Tuncer, *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, no. 38, 40, 44, 46, 48, 51, 52, 54. Yine Assos kazılarında bulunan ve aynı asra yani MÖ 3. yüzyıla tarihli olan Rhodos amphoraları içerisinde hilal biçimli *sigma* harfinin kullanıldığı örneklere yer almaktadır. Tuncer, *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, no. 9, 16. Aynı çalışmada, MÖ 2.-1 yüzyıla tarihli Knidos amphoralarından bazıları üzerinde benzer *sigma* harfinin bulunduğu, Tuncer tarafından belirtilir. Tuncer, *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, no. 17, 30-31, 37.

deniz seviyesinden +61.71 m. yükseklikteki koddaki bulunan, günümüzde Makedonya sınırlarındaki Edessa'dan III. Gordianus Dönemi'ne ait bir sikkede; +59.83 ve +59.63 metre yüksekliklerde Alexandria Troas'ın MS. 3. yüzyıla tarihli birer pseudo-otonom sikkeleri; dokuma ağırlığının da yer aldığı seviyeden Augustus Dönemi'ne tarihli bir Parion sikkeleri ile +58.66 metrelik koddaki saptanan MS 1. yüzyıla tarihli, bir Roma İmparatorluk sikkeleri, kesin tarih veren buluntular olmaları bakımından oldukça değerlidir. Dolayısıyla, KP Doğu 3 açmasında belirlenen söz konusu sikkeler, dokuma ağırlığı için MÖ 1. yüzyıl son çeyreği ile MS 3. yüzyıl aralığını sunmaktadır.

Gerek Anadolu'nun farklı kentlerinde gerekse farklı coğrafyalardaki kazılarda, mevcut çalışmaya konu olan eser ile benzerlik gösteren pek çok piramidal formlu dokuma ağırlığı tespit edilmektedir. Troas'taki komşu kentlerden Assos'taki çok sayıda dokuma ağırlığı içinde, piramidal formlu ağırlıklar bulunur. Buluntu kontekstlerine dayanarak tarihlendirilebilen bu örnekler arasında, MÖ 4. yüzyıl³¹ ile Hellenistik Dönem içerisine³² ve MÖ 125-40/30³³ ile MS. 2.-3. yüzyıla³⁴ ait olan dokuma ağırlıkları mevcuttur. Parion kazılarında, farklı sektörlerde belirlenmiş olan piramidal formlu dokuma ağırlıkları ise genellikle MÖ 5.-4. yüzyıl³⁵ ile MÖ 4.-3. yüzyıllara³⁶ tarihlendirilirken, antik kentin nekropolünden piramidal formlu bir dokuma ağırlığının saptandığı mezar içerisindeki diğer buluntuların yardımıyla MÖ 1. yüzyıl sonu-MS 1. yüzyıl başına ait olduğu öngörülmüştür.³⁷ Yine bir diğer komşu kent Ilion'da da MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen benzer örneklerle karşılaşılır.³⁸

³¹ Gözde Ayaz, *Assos'ta Yunan ve Roma Dönemlerinde Dokuma Aletleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2019) no. 170, 177, lev. 33-34.

³² Ayaz, *Assos'ta Yunan ve Roma Dönemlerinde Dokuma Aletleri*, no. 160, 164, 171, 179, lev. 30-31, 33-34.

³³ Ayaz, *Assos'ta Yunan ve Roma Dönemlerinde Dokuma Aletleri*, no. 163, 173, lev. 31, 33.

³⁴ Ayaz, *Assos'ta Yunan ve Roma Dönemlerinde Dokuma Aletleri*, no. 178, lev. 34.

³⁵ Yunus Özdemir, *Parion Antik Kentinde Ele Geçen Pişmiş Toprak, Taş, Kemik Dokuma Tezgah Ağırlıkları ve Ağırşaklar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2020), 57-59, no. 1-3.

³⁶ Özdemir, *Parion Antik Kentinde Ele Geçen Pişmiş Toprak, Taş, Kemik Dokuma Tezgah Ağırlıkları ve Ağırşaklar*, 60-69, no. 4-13.

³⁷ Zerrin Aydın-Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2006), 154, 275, no. 242, lev. 71, res. 280.

³⁸ Wallrodt, "Ritual Activity in Late Classical Ilion: The Evidence from a Fourth Century B.C. Deposits of Loomweights and Spindlewhorls", 181-182, 189, no. 13.

Smyrna agorasından bir grup örnek Hellenistik Dönem'e;³⁹ Smyrna kentinin doğusundaki Nif Dağı Araştırma ve Kazı Projesi kapsamında gerçekleştirilen kazılarda bulunan örnekler MÖ 4.-3. Yüzyıla,⁴⁰ MÖ 1. Yüzyıla,⁴¹ MS 1. Yüzyıla;⁴² Myrina kenti yüzey araştırmalarında saptanan örnekler Klasik Dönem sonu-Hellenistik Dönem'e;⁴³ Kyme yakınlarında, Batıçim olarak belirtilen alanda yapılan sondaj çalışmalarında belirlenen piramidal formlu üç dokuma ağırlığı Roma Dönemi'ne;⁴⁴ Laodikeia'dan bir örnek de yine Roma Dönemi'ne⁴⁵ tarihlendirilmiştir. Teos'ta, içerisinde piramidal formlu örneklerin de bulunduğu çok sayıda dokuma ağırlığı mevcutken, bunların çoğunlukla Hellenistik Dönem'e ait olduğu ve yine aralarında Roma Dönemi örneklerinin de olabileceği öngörülür.⁴⁶ Tarsus-Gözlü Kule'de Hellenistik-Roma Dönemleri'ne tarihli piramidal formlu örnekler rastlanır.⁴⁷ Pontos Bölgesi'nde bulunan Cıngırt Kayası kazılarında yine aynı formdaki dokuma ağırlıkları MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.⁴⁸

Korinth'de saptanmış olan piramidal formlu dokuma ağırlıkları arasında buluntu kontekstlerine göre MÖ 4. yüzyıla ait örneklerin⁴⁹ yanında

-
- ³⁹ Berivan Aslan, *İzmir Agorası'ndaki Bir Grup Hellenistik Dönem Ağırlık ve Tezgah Ağırlıkları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007), 36-40, 17-26 Lev. 40-59.
- ⁴⁰ Fırat Girengir, *Nif Dağı Kazısı Örnekleri ile Dokuma Gereçleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Edirne: Trakya Üniversitesi, 2019), no. 36, 39-41, 45-49, 51-52, 55-56, 59; Girengir, "Nif Dağı Balıcaoluk Yerleşiminde Bulunan Dokuma Tezgâhi Ağırlıkları", 38-40, res. 5-6, 8-9.
- ⁴¹ Girengir, *Nif Dağı Kazısı Örnekleri ile Dokuma Gereçleri*, 54; Girengir, "Nif Dağı Balıcaoluk Yerleşiminde Bulunan Dokuma Tezgâhi Ağırlıkları", 38, res. 5.
- ⁴² Girengir, *Nif Dağı Kazısı Örnekleri ile Dokuma Gereçleri*, 43; Girengir, "Nif Dağı Balıcaoluk Yerleşiminde Bulunan Dokuma Tezgâhi Ağırlıkları", 39, res. 7.
- ⁴³ Aydoğmuş 2017, 232-236, no. 1-6, fig. 4-14.
- ⁴⁴ Deniz Doğanalp, *İzmir Arkeoloji Müzesi 2009-2010 Yılı Batıçim/Kyme Sondaj Kazı Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (İzmir: Ege Üniversitesi, 2016), 112-113, 194-195, no. 153-155, lev. 46-47.
- ⁴⁵ Celal Şimşek, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010)*, Laodikeia Çalışmaları 1, C. 2, (İstanbul: Ege Yayınları, 2011), 789, no. 917.
- ⁴⁶ Dilşad A. Kolenoğlu, *Greks ve Roma Dönemi İonia Bölgesi Dokumacılık ve Dokuma Teknolojileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara: Ankara Üniversitesi, 2019), 84-86, no. 339-433.
- ⁴⁷ Hetty Goldman, "The Miscellaneous Finds", H. Goldman (ed.), *Excavation at Gözlü Kule, Tarsus I, The Hellenistic and Roman Periods*, (Princeton: University Press, 1950), 394, no. 1-6, 10, fig. 267.
- ⁴⁸ Ayşe F. Erol ve Deniz Tamer, "Fatsa Cıngırt Kayası 2012-2014 Sezonu Kazılarında Ele Geçen Ağırlıklar Üzerine Değerlendirmeler", *Tüba-Ar 15* (2012), 121-123, no. 5-14, lev. 3.
- ⁴⁹ Gladys R. Davidson 1952, *Corinth XII: Results of Excavations, The Minor Objects*, The American School of Classical Studies at Athens, (Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1952), 171, no. 1196-1201, pl. 77.

MS 1. Yüzyıla;⁵⁰ Atina agorasındaki benzer örnekler yine birlikte belirlendikleri buluntu grubu içerisinde değerlendirilerek MÖ 4.-3. Yüzyıla,⁵¹ MÖ erken 3. yüzyıla⁵² ve MS 1. yüzyıl ortalarına;⁵³ Kerameikos'taki mezarlarda saptanan piramidal formlu dokuma ağırlıkları ise MÖ 5. yüzyıl üçüncü çeyreğinden başlayarak,⁵⁴ MÖ 4. yüzyıl ikinci çeyreği,⁵⁵ MÖ 4. yüzyıl son çeyreği başları⁵⁶ ile aynı asrın sonları,⁵⁷ MÖ 3. yüzyıl ilk yarısına⁵⁸ tarihlendirilmiştir. Attika'nın Myoupolis/Oinoe,⁵⁹ Gythokastro/Eleutherai,⁶⁰ tahkimatlı kale yerleşimlerinde de Hellenistik Dönem'e ait olduğu öngörülen piramidal formlu dokuma ağırlıkları ile karşılaşılmaktadır. MÖ 4. yüzyıl başlarında kurulan ve bir asır kadar varlığını sürdürmüş olan Sırbistan'ın güneyindeki Kale yerleşiminde saptanan piramidal formlu dokuma ağırlıkları da söz konusu tarihlere yani MÖ 4.-3. yüzyıl aralığına aittir.⁶¹ Günümüzde büyük bir bölümü Avusturya sınırları içerisinde yer alan Roma'nın Noricum eyaletindeki Flavia Solva kenti kazılarında MS 1.-4. yüzyıla ait olabilecek piramidal formlu dokuma

⁵⁰ Davidson, *Corinth XII: Results of Excavations, The Minor Objects*, 171, no. 1202-1204, pl. 77.

⁵¹ Homer A. Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia* 3, No. 4, The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report. (1934), 327, 475, no. A 69, fig. 9.

⁵² Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", 337, 475, no. B 13, fig. 17.

⁵³ Henry S. Robinson, *The Athenian Agora V: Results of Excavations, Pottery of Roman Period: Chronology*, The American School of Classical Studies at Athens, (Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1959), 86, M21, pl. 50.

⁵⁴ Wilfried K. Kovacovics, *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*, Kerameikos. Ergebnisse der Ausgrabungen 14, (Berlin: Walter de Gruyter, 1990), 132, S 20-21, taf. 56, 5.

⁵⁵ Kovacovics, *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*, 41, no. 30. 11-14, taf. 38, 4.

⁵⁶ Kovacovics, *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*, 45, no. 41. 3, taf. 41, 10.

⁵⁷ Kovacovics, *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*, 117-118, no. 119. 34, taf. 51, 1; 118, no. 121. 2, taf. 50, 9; 136, S 86-109, taf. 60, 9; 139, S 183-191, taf. 62, 1.

⁵⁸ Kovacovics, *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*, 72, no. 82. 1, taf. 47, 1.

⁵⁹ Josiah Ober, "Pottery and Miscellaneous Artifacts from Fortified Sites in Northern and Western Attica", *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 56/2 (1987), 212, no. 9.7, pl. 28.

⁶⁰ Ober, "Pottery and Miscellaneous Artifacts from Fortified Sites in Northern and Western Attica", 215, no. 11.15, pl. 28; 219-220, 11.69, pl. 30.

⁶¹ Petar Popović ve Ivan Vranić, "The Textile Industry at Krševica (Southeast Serbia) in the Fourth-Third Centuries B.C.", *Starinar* 56 (2008), no. 1-34, fig. 1, 10, pl. 1-3.

ağırlıklarına;⁶² Srejach'daki bir Roma villası içerisinde MS 2.-3. yüzyıla tarihli benzer örnekler ve Schönering'teki MS erken 2.-geç 4. yüzyıla tarihli bir Roma villası hamamında yine piramidal formlu dokuma ağırlıklarına rastlanmıştır.⁶³ Güney İtalya yerleşimlerinden San Giovanni di Ruoti'deki⁶⁴ kazı çalışmalarında, kentin ilk dönemi olarak adlandırılan ve MS 1. yüzyıl başları ile erken 3. yüzyıl arasına tarihlendirilen sektörde,⁶⁵ pek çok yapıdan oluşan bir kompleksin 9. ve 58. odalarında iki farklı piramidal dokuma ağırlığı tespit edilmiştir.⁶⁶ Her ne kadar kesin bir tarihlendirme yapılamasa da buluntu konumları nedeni ile iki eser de bahsi geçen döneme ait olmalıdır.

Sonuç olarak Alexandria Troas kazılarında KP Doğu 3 açmasında saptanan dokuma ağırlığının gerek form, boyut, ağırlık gibi özellikleri açısından gerekse üzerinde taşıdığı yazı ve belirlendiği diğer buluntularla birlikte değerlendirildiğinde, esere ilişkin eldeki verilerin Roma Dönemi'ne işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında, diğer yerleşimlerde form bakımından aynı döneme tarihli benzer örneklerin bulunması ve özellikle de buluntu grubu ve üzerindeki yazıyı oluşturan harflerin yazılış biçimleri yani harf tipleri sebebiyle, eser MS 1.-3. yüzyıla ait olmalıdır.

Sonuç

Dokuma ağırlıkları, süreç içerisinde birbirini tekrar eden form ve biçimlere sahip olmaları bakımından tarihlendirilmesi güç olan arkeolojik buluntuların başında gelmektedir. Bununla birlikte söz konusu buluntu grubu için dönemler arası birtakım ayrımların olduğu da aşikârdır. Süreç içerisinde değişen ağırlık ve boyutlarının yanında dokuma ağırlıklarının üzerlerinde taşıdıkları sembol, damga, mühür ve yazılar ile eserlerin birlikte tespit edildiği tarihlendirilebilir nitelikteki diğer buluntular, tekstil üretiminin

---

⁶² Kordula Gostenčnik, "Austria: Roman Period", M. Gleba, U. Mannering (eds.), *Textiles and Textile Production in Europe from Prehistory to AD 400*, Ancient Textiles Series 11, (Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2012), 73-74, fig. 2.8 a-c; Kordula Gostenčnik, "Textile Production and Trade in Roman Noricum", M. Gleba, J. Pásztoakai-Szeőke (eds.), *Making Textiles: in pre-Roman and Roman Times People, Places, Identities*, Ancient Textile Series 13, (Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2013), 69, fig. 4.6, e-n.

⁶³ Gostenčnik, "Austria: Roman Period", 77, fig. 2.10, a-b; Gostenčnik, "Textile Production and Trade in Roman Noricum", 73, 75, fig. 4.8, a, e.

⁶⁴ Antik dönemde Lucaina bölgesi küçük yerleşimlerinden biri olan San Giovanni di Ruoti, günümüzde İtalya'nın Potenza kentine 25 km. uzaktadır.

⁶⁵ Alastair M. Small ve Robert J. Buck, *The Excavations of San Giovanni di Ruoti. Volume I: The Villas and Their Environment*, (Toronto: University of Toronto Press, 1994), 43.

⁶⁶ Small ve Buck, *The Excavations of San Giovanni di Ruoti. Volume I: The Villas and Their Environment*, 58, no. 47, 49; 317, fig. 36, no. 47, 49.

önemli bileşenlerinden biri olan bu arkeolojik verilerin, ait olduğu dönemlerin anlaşılabilmesine imkân vermektedir.

Alexandria Troas'ın dokuma ağırlıkları içerisinde KP Doğu 3 açmasında belirlenen örnek, üzerinde taşıdığı mühür niteliğindeki yazı ile diğerlerinden farklılık göstermekte ve gerek bu yazı gerekse stilistik özellikleri ile de kentin kuruluş tarihinden önceye yani Hellenistik Dönem'e ait olamayacağı anlaşılmaktadır. Çünkü dokuma ağırlığı, boyut ve ağırlığı yanı sıra baskı ile yapılmış olan Grekçe bir yazı ile üretilmiş olması bakımından erken örneklerden ayrılır. Dikey bir dokuma tezgâhında kullanıldığı anlaşılan piramidal formlu bu dokuma ağırlığının tavan kısmında okunan “ΑΠΦΩΣ” ifadesini oluşturan harflerin yazılış biçimleri ile KP Doğu 3 açmasında saptanan sikkeler ve Assos başta olmak üzere diğer komşu kentler ile farklı bölge ve coğrafyalardan benzer örnekler, çalışma konusunu oluşturan eserin MS 1.-3. yüzyıla ait olduğunu düşündürmektedir. Böylece Alexandria Troas KP Doğu 3 açmasında bulunan dokuma tezgâhı ağırlığı ile tarihlendirilmesi hususunda birtakım zorlukları barındıran bir buluntu grubuna, Roma Dönemi'ne ait yeni bir örneğin dahil edildiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Bayram, Berivan. *İzmir Agorası'ndaki Bir Grup Hellenistik Dönem Ağırşak ve Tezgah Ağırlıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.
- Ayaz, Gözde. *Assos'ta Yunan ve Roma Dönemlerinde Dokuma Aletleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2019.
- Aydın-Tavukçu, Zerrin. *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2006.
- Aydoğmuş, Nihan. "2015-2016 Yılı Myrina ve Gryneion Yüze Y Araştırmalarında Bulunan Pişmiş Toprak Ağırlıklar", eds. Murat Çekilmez – Emel Dereboylu-Poulain, *Myrina ve Gryneion: Arkeolojik Yüze Y Araştırmaları. Belgeler ve Yeni Araştırmalar 1*. 225-236. Ankara: Aliğa Kent Kitaplığı, 2017.
- Brøns, Cecilie. *Gods and Garments: Textiles in Greek Sanctuaries in the 7th-1st Centuries BC*. Ancient Textile Series 28. Philadelphia: Oxbow Books, 2017.
- Crowfoot, Grace M. "Of the Warp-Weighted Loom", *The Annual of the British School at Athens 37* (1936-1937): 36-47.
- Davidson, Gladys R. *Corinth XII: Results of Excavations, The Minor Objects*. The American School of Classical Studies at Athens. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1952.
- Doğanalp, Deniz. *İzmir Arkeoloji Müzesi 2009-2010 Yılı Batıçım/Kyme Sondaj Kazı Buluntuları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, 2016.
- Erol, Ayşe F. ve Tamer, Deniz. "Fatsa Cıngırt Kayası 2012-2014 Sezonu Kazılarında Ele Geçen Ağırlıklar Üzerine Değerlendirmeler", *Tüba-Ar 15* (2012): 115-138.
- Fazlıoğlu, İsmail. *Eskiçağ'da Dokuma*. İstanbul: Ege Yayınları, 1997.
- Frisch, Peter. *Die Inschriften von Ilion*. Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 3. Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1975.
- Frisch, Peter. *Die Inschriften von Lampsakos*. Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 6. Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1978.
- Frisch, Peter. *Die Inschriften von Parion*. Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 25. Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1983.
- Girengir, Fırat. *Nif Dağı Kazısı Örnekleri ile Dokuma Gereçleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, 2019.
- Girengir, Fırat. "Nif Dağı Balıcaoluk Yerleşiminde Bulunan Dokuma Tezgâhı Ağırlıkları", *Masrop 14*, Cilt 1-2, (2020): 33-46.
- Gleba, Margarita. *Textile Production in Pre-Roman Italy: Archaeological Evidence*. Ancient Textile Series 4. Philadelphia: Oxbow Books, 2008.

- Goldman, Hetty. "The Miscellaneous Finds", ed. Hetty Goldman, *Excavation at Gözli Kule, Tarsus I, The Hellenistic and Roman Periods*. 387-403. Princeton: University Press, 1950.
- Gorissen, Pierre. "Litterae Lunatae", *Ancient Society* 9 (1978): 149-163.
- Gostenčnik, Kordula. "Austria: Roman Period", eds. Margarita Gleba – Ulla Mannering, *Textiles and Textile Production in Europe from Prehistory to AD 400*. Ancient Textiles Series 11. 65-88. Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2012.
- Gostenčnik, Kordula. "Textile Production and Trade in Roman Noricum", eds. Margarita Gleba – Judit Pásztoókai-Szeöke, *Making Textiles: in pre-Roman and Roman Times People, Places, Identities*, Ancient Textile Series 13. 60-86. Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2013.
- Guarducci, Margherita. *L'Epigrafia Greca dalle Origini al Tardo Impero*. Roma: Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 2005.
- Hoffman, Marta. *The Warp-Weighted Loom: Studies in History and Technology of an Ancient Implement*. Oslo: Robin and Russ Handweavers, 1974.
- Kneisel, Jutta. ve Schaefer-Di Maida, Stefanie. "Loom Weights in Bronze Age Central Europe", eds. Serena Sabatini – Sophie Bergerbrand, *The Textile Revolution in Bronze Age Europe*. 80-116. Cambridge: University Press, 2020.
- Kolenoğlu, Dilşad A. *Greک ve Roma Dönemi İonia Bölgesi Dokumacılık ve Dokuma Teknolojileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2019.
- Kovacovics, Wilfried K. *Die Eckterrasse: an der Gräberstrasse des Kerameikos*. Kerameikos. Ergebnisse der Ausgrabungen 14. Berlin: Walter de Gruyter, 1990.
- Lawall, Mark. "Transport Amphoras and Loomweights: Integrating Elements of Ancient Greek Economies?", eds. Mary Harlow – Marie-Louise Nosch, *Greek and Roman Textiles and Dress: an Interdisciplinary Anthology*, Ancient Textiles Series 19. 150-189. Oxford and Oakville: Oxbow Books, 2014.
- Linders, Tullia. *Studies in the Treasure Records of Artemis Brauronia Found in Athens*. Stockholm: Svebniska Institutet i Athen, 1972.
- Malay, Hasan. *Epigrafi (Yazıbilim)*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1987.
- Mårtensson, Linda, Noch, Marie-Louise ve Andersson-Strand, Eva. "Shape of Things: Understanding a Loom Weight". *Oxford Journal of Archaeology* 28/4 (2009): 373-398.
- McLean, Bradley H. *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from Alexander the Great down to Reign of Constantine (323 B.C.-A.D. 337)*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 2005.

- Merkelbach, Reinhold. *Die Inschriften von Assos*. Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 4. Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1976.
- Ober, Josiah. "Pottery and Miscellaneous Artifacts from Fortified Sites in Northern and Western Attica", *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 56/2 (1987): 197-227.
- Özdemir, Yunus. *Parion Antik Kentinde Ele Geçen Pişmiş Toprak, Taş, Kemik Dokuma Tezgah Ağırlıkları ve Ağırşaklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2020.
- Öztepe, Erhan. "2019 Yılı Alexandria Troas Kazıları", *Anadolu/Anatolia Dergisi* 45 (2019): 250-251.
- Popović, Petar. ve Vranić, Ivan. "The Textile Industry at Krševica (Southeast Serbia) in the Fourth-Third Centuries B.C.", *Starinar* 56 (2008): 309-326.
- Ricl, Marijana. *The Inscriptions of Alexandria Troas*. Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 53. Bonn: Rudolf Halbert GmbH, 1997.
- Robinson, Henry S. *The Athenian Agora V: Results of Excavations, Pottery of Roman Period: Chronology*. The American School of Classical Studies at Athens. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1959.
- Small, Alastair M. ve Buck, Robert J. *The Excavations of San Giovanni di Ruoti. Volume I: The Villas and Their Environment*. Toronto: University of Toronto Press, 1994.
- Sofroniew, Alexandria. "Women's Work: The Dedication of Loom Weights in the Sanctuaries of Southern Italy", *Pallas. Revue d'Etudes Antiques* 86 (2011): 191-209.
- Stærmosse-Nielsen, Karen H. *Kirkes Væv: Opstadvævens Historie og Nutidige Brug, Forsøg med fortiden* 6. Lejre: Historisk-Arkæologisk Forsøgscener, 1999.
- Stærmosse-Nielsen, Karen H. "A Preliminary Classification of Shapes of Loomweight Used on the Warp-weighted Loom", *Archaeological Textiles Newsletter* 35 (2002): 11-13.
- Stærmosse-Nielsen, Karen H. "A Preliminary Classification of Shapes of Loomweights", Eds. Frances Pritchard – John Peter Wild, *Northern Archaeological Textiles. NESAT VII: Textile Symposium in Edinburgh, 5th-7th May 1999*. 129-135. Oxford: Oxbow Books, 2005.
- Şimşek, Celal. *Laodikeia Nekropolü (2004-2010)*, Laodikeia Çalışmaları 1, C. 2. İstanbul: Ege Yayınları, 2011.
- Thompson, Edward M. *An Introduction to Greek and Latin Palaeography*. Oxford: Clarendon Press, 1912.
- Thompson, Homer A. "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia* 3, No. 4. The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report. (1934): 311-476.
- Tuncer, Oya. *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2019.

- Tzochev, Chavdar. *The Athenian Agora 37: Results of Excavations, Amphora Stamps from Thasos*. The American School of Classical Studies at Athens. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 2016.
- Wallrodt, Susan. "Ritual Activity in Late Classical Iliion: The Evidence from a Fourth Century B.C. Deposits of Loomweights and Spindlewhorls", *Studia Troica* 12 (2002): 179-196.
- Wayland-Barber, Elizabeth J. *Prehistoric Textiles. The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*. Princeton: University Press, 1991.
- Wright, John H. "The Origin of Sigma Lunatum", *Transactions of the American Philological Association* 27 (1896): 79-89.

RESİMLER

Resim 1: Alexandria Troas KP Doğu 3 Açmasında Saptanan
Dokuma Tezgahı Ağırlığı